

Ei hukata ketään murrokseen. Kansalaiset, legitimizeetti ja Suomen muutos hiilineutraaliksi hyvinvointivaltioksi (2035Legitimacy)

Tilannekuvaraportti 2021

Kati Kulovesi, Itä-Suomen yliopisto, konsortion johtaja
Tuula Honkonen, Itä-Suomen yliopisto
Antti Belinskij, SYKE
Suvi Huttunen, Jyväskylän yliopisto
Marita Laukkanen, VATT
Kari Lehtinen, Ilmatieteenlaitos
Päivi Leino-Sandberg, Helsingin yliopisto
Tiina Paloniitty, Helsingin yliopisto
Harro van Asselt, Itä-Suomen yliopisto

Tiivistelmä

Suomen ilmastopolitiikan kunnianhimoinen tavoite on saavuttaa hiilineutraalisuus vuoteen 2035 mennessä. Tavoite on mahdollinen, mutta samalla se vaatii merkittäviä muutoksia yhteiskunnassa. Suomen hiilineutraalisuustavoitteen teknisiä ja taloudellisia reunaehtoja tutkitaan enenevässä määrin, mutta murroksen yhteiskunnallisia vaikutuksia tunnetaan vähemmän. Ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuus ja legitimizeetti on monisyinen kokonaisuus, johon linkittyvät eri ilmastopolitiikan tekemisen tasot, instituutiot ja prosessit, tieteellinen tieto, eri toimijoiden osallistaminen ja osallistuminen sekä toimijoiden, erityisesti kansalaisten, kokemukset politiikkaprosessien, valittujen toimien ja niiden vaikutusten oikeudenmukaisuudesta ja hyväksyttävyydestä.

2035Legitimacy-hankkeessa tutkitaan poikkitieteellisellä otteella kysymyksiä Suomen ilmastopolitiikan ja hiilineutraalisuustavoitteen legitimizeetistä ja yhteiskunnallisista vaikutuksista. Hankkeessa tarkastellaan ilmastopolitiikan eri toteuttamistapojen vaikutuksia elinkeinoelämälle, tulonjakoon ja työllisyyteen. Ilmastokansalaisuus ja suomalaisten ilmastopolitiikan tekemiseen ja toimeenpanoon osallistumisen oikeudelliset esteet ja mahdollisuudet tulevat myös tarkasteluun. Lisäksi hankkeessa tutkitaan kansainvälisen ja EU:n ilmastopolitiikan prosesseja osallistumisen näkökulmasta ja tämän legitimizeettivaikutuksia Suomen ilmastopolitiikkaan. Oikeudellisten, taloustieteellisten ja sosiologisten näkökulmien lisäksi hanke käsittää Suomen hiilineutraalisuuspolitiikan ilmastovaikutusten ymmärtämisen ja legitimizeetin rakentumisen ilmastotieteen keinoin.

1 2035Legitimacy-hankkeen tutkimusongelma

Hankkeen päätavoitteena on tunnistaa konkreettisia toimintapolitiikkoja ja toimia, joilla voidaan tukea Suomen suunniteltua siirtymää kohti hiilineutraalia hyvinvointivaltiota vuoteen 2035 mennessä ja vahvistaa Suomen ilmastopolitiikan hyväksyttävyyttä. Hanke ottaa siten lähtökohdaksi Suomen 2035-hiilineutraalisuustavoitteen ja tutkii poikkitieteellisellä otteella sen legitimizeettiä ja mahdollisuuksia vahvistaa tavoitteen legitimizeettiä, erityisesti kansalaisten näkökulmasta.

Hankkeessa pyritään tunnistamaan Suomen hiilineutraalisuussiirtymään liittyviä keskeisiä legitimizeettihaasteita sekä löytämään keinoja niihin vastaamiseksi. Hanke perustuu ajatukseen, että 2035 hiilineutraalisuustavoitetta ei voi ajaa väkisin läpi demokraattisessa yhteiskunnassa, vaan se edellyttää laajaa hyväksyttävyyttä eri toimijoiden keskuudessa.

Hanke paneutuu mm. ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuuteen ja legitimizeettiin yleisellä tasolla, ilmastopolitiikan työllisyys- ja tulonjakovaikutuksiin, ilmastokansalaisuuteen sekä kansalaisten ilmastopolitiikkaan osallistumisen esteisiin ja mahdollisuuksiin. Hankkeessa tutkitaan myös sitä, miten kansainvälisellä ja EU-tasolla tehtävät keskeiset ilmastopoliittiset päätökset vaikuttavat Suomen ilmastopolitiikan legitimizeettiin ja Suomen hiilineutraalisuuspolitiikan ilmastovaikutusten ymmärtämistä ja legitimizeetin rakentumista ilmastotieteen keinoin.

2 Tilannekuva: Suomen ilmastopolitiikan legitimizeetti

Ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuus ja legitimizeetti on monisyinen kokonaisuus, johon linkittyvät eri ilmastopolitiikan tekemisen tasot kansainvälisestä paikalliseen, päätöksentekoon osallistuvat instituutiot ja prosessit, tieteellinen tieto, eri toimijoiden osallistaminen ja osallistuminen sekä toimijoiden, erityisesti kansalaisten, kokemukset politiikkaprosessien, valittujen toimien ja niiden vaikutusten oikeudenmukaisuudesta ja hyväksyttävyydestä.

Ilmastopolitiikan legitimizeetti on monitahoinen ilmiö

Päästöjen vähentämisen teknisistä mahdollisuuksista ja taloudellisista kustannuksista on keskusteltu ja julkaistu tutkimustuloksia jo melko kattavasti, mutta päästövähennysten yhteiskunnalliset vaikutukset ja hyväksyttävyyden kansalaisten silmissä, varsinkin kokonaisvaltaisella tavalla, ovat olleet tutkimuksessa ja julkisessa keskustelussa esillä huomattavasti vähemmän. Ilmastotoimien koettu oikeudenmukaisuus ja legitimizeetti ovat kuitenkin hyvin keskeisessä asemassa päästövähennysten suunnittelussa ja toimeenpanossa, sillä demokraattisessa yhteiskunnassa ihmisten ja yritysten toimintaa ei voida rajoittaa vain ylhäältä käsin ottamatta huomioon politiikkatoimien hyväksyttävyyttä kohteidensa silmissä.

Legitimizeetillä viitataan tässä yhteydessä hiilineutraalisuussiirtymän yhteiskunnalliseen hyväksyttävyyteen, sen vaikutuksiin yksilölliseen ja kollektiiviseen hyvinvointiin, ja kansalaisten ja muiden toimijoiden mahdollisuuksiin osallistua sen toteuttamiseen.

Kansainväliset kokemukset osoittavat, että voimakas yhteiskunnallinen vastustus voi vaikeuttaa tai jopa estää ilmastopolitiikan toimeenpanoa (esim. ns. keltaliivien mielenosoitukset Ranskassa vuodesta 2018 eteenpäin). Tieteellinen tieto päästöleikkauksien tarpeesta tai kansainvälisen ilmastopoliittisen tavoitteiden toteuttaminen eivät välttämättä riitä saamaan aikaan tarvittavaa perustavanlaatuaista taloudellista ja yhteiskunnallista siirtymää, ellei takana ole laajaa yhteiskunnan läpi leikkaavaa tukea ja hyväksyttävyyttä.

Suomessa tavoite hiilineutraalisuudesta vuoteen 2035 mennessä kirjattiin Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan vuonna 2019. Tavoite on tarkoitus sisällyttää myös vuodelta 2015 olevaan, parhaillaan uudistettavaan ilmastolakiin. Laajamittaista yhteiskunnallista hyväksyntää voidaan pitää keskeisenä edellytyksenä sille, että Suomi saavuttaa kunnianhimoisen tavoitteensa olla yksi maailman ensimmäisistä hiilineutraaleista valtioista.

Ilmastopolitiikalla on erilaisia vaikutuksia tulonjakoon ja työllisyyteen

Ilmastopolitiikalla on toteuttamistavasta riippuen erilaisia vaikutuksia elinkeinoelämälle, tulonjakoon ja työllisyyteen. Yhden hypoteesin mukaan hiilen hinnoittelu heikentää yritysten kilpailukykyä, mikä vaikuttaa lopulta myös työllisyyteen. Toisaalta toisen hypoteesin mukaan hiilen hinnoittelu saattaa jopa parantaa yritysten kilpailukykyä edistämällä yritysten innovaatiotoimintaa, puhtaiden teknologioiden kehittämistä ja energiatehokkaita ratkaisuja.

Joka tapauksessa työntekijöiden on kyettävä vastaamaan päästöjään rajoittavan valmistavan teollisuuden uudenlaisiin vaatimuksiin. Vaikka negatiivisia ja positiivisia vaikutuksia on visioitu paljon, päästöjen hinnoitteluun perustuvan ilmastopolitiikan tehokkuudesta on vähän empiiristä tutkimusta. Tiedetään vielä varsin vähän siitä, millaisia päästövähennyksiä päästöverot ja -maksut ovat käytännössä onnistuneet tuottamaan. Myös päästöjen hinnoittelun toteutuneet vaikutukset globaaleilla markkinoilla toimivien yritysten kilpailukykyyn ovat vain vähän tutkittu kysymys, samoin hinnoittelun tuottaman kustannusrasituksen jakautuminen eri toimialojen ja alueiden välillä.

Ilmastopolitiikan vaikutukset kotitalouksien tulonjakoon on toinen merkittävä tutkimussuunta, jota taloustiede pyrkii avaamaan hiilineutraalisuustavoitteiden nostattamassa ristiaallokossa. Polttonesteiden hiilisisältöön perustuvia veroja vastustetaan usein sillä perusteella, että lisääntynyt kustannustaakka jää epäsuhtaisesti matalatuloisten kotitalouksien kannettavaksi. Tähän taas voidaan pyrkiä vastaamaan erilaisten kompensatiomekanismien avulla. Näistä vaihtoehdoista tarvitaan kuitenkin lisää tutkimustietoa poliittisten ratkaisujen tueksi.

Ilmastokansalaisuus ja kansalaisten osallistamisen oikeudelliset mahdollisuudet Suomessa

Kansalaisten osallistaminen ilmastopolitiikan suunnitteluun ja toteuttamiseen on elintärkeää toimintapolitiikkojen ja toimenpiteiden hyväksyttävyyden kannalta. Ilmastokansalaisuuden käsitettä on käytetty kuvaamaan sitä, miten kansalaisille saadaan osallistamisen ja aidon osallistumisen ja vuorovaikutuksen kautta tunne siitä, että he pystyvät vaikuttamaan ilmastopolitiikan tekemiseen eri tasoilla. Tällä on suora kytkentä ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuuteen ja sen koettuun hyväksyttävyyteen.

Kansalaisten osallistumista ilmastopolitiikkaan voidaan sekä tukea että rajoittaa oikeudellisilla instrumenteilla. Kansallinen lainsäädäntö ja erityisesti sen ympäristösääntely muodostavat kehon, jonka puitteissa kansalaisten osallistuminen on mahdollista toteuttaa. Nykytilanne jättää kuitenkin parantamisen varaa sen suhteen, miten tehokkaasti ilmastonäkökohdat läpäisevät eri päätöksentekoprosesseja. Vaikka Suomi on asettanut kunnianhimoisen hiilineutraalisuustavoitteen ja perustuslakimme takaa kaikille mahdollisuuden osallistua omaa elinympäristöön koskevaan päätöksentekoon, käytännössä ilmastonäkökohdat saattavat jäädä sivuosaan tai sivuutetaan kokonaan oikeudellisissa ja hallinnollisissa prosesseissa. Osin oikeudellisista esteistä johtuen Suomessa ei myöskään ole kokemusta ilmasto-oikeudenkäynneistä, joita on enenevässä määrin alkanut esiintymään monissa muissa maissa.

Suomen nykyinen ilmastolaki ei tarjoa kansalaisille riittävästi mahdollisuuksia vaikuttaa ilmastopoliittiseen suunnitteluun ja lakiin perustuvien suunnitelmien ja tavoitteiden toteutumiseen.

Ilmastopolitiikan hyväksyttävyyden kansainväliset ja eurooppalaiset kytkennät

Suomen harjoittamaa ilmastopolitiikkaa muovaavat kansainvälisesti ja erityisesti EU:n piirissä sovitut tavoitteet ja toimenpiteet. Nämä suomalaisten näkökulmasta mahdollisesti kaukaiselta tuntuvat ilmastopolitiikan keskeiset prosessit herättävät monisyisiä legitimitteettikysymyksiä sillä niiden läpinäkyvyys kansallisesta näkökulmasta on usein rajallinen ja mahdollisuus vaikuttaa näihin prosesseihin haastavaa. Tässä tilanteessa olisi tärkeä ymmärtää, millä tavoin kansalaiset voivat saada tietoa kansainvälisissä ja EU:n ilmastoprosesseissa käsiteltävistä kysymyksistä ja vaikuttaa näihin joko kansallisesti tai suoraan EU- ja YK-tasoilla.

EU:n päätöksenteon läpinäkyvyyttä (tai pikemminkin sen puutetta) on tutkittu, mutta vähemmän nimenomaan ilmastokysymysten kannalta. Århusin sopimus tiedonsaannista, yleisön osallistumisoikeudesta päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa on siitä erikoinen kansainvälinen ympäristö(- ja ihmisoikeus)sopimus, että sitä on tutkittu suhteellisen vähän. EU:n heikkoa suoriutumista Århusin sopimuksen velvoitteista on analysoitu kriittisesti, mutta sopimuksen suojaamien oikeuksien toteutumista EU:n ilmasto-oikeuden ja -politiikan toimissa ei ole vielä (juurikaan) tutkittu.

Kansainvälistä ilmastopolitiikkaa toteutetaan ilmastopoliittisiin liittyneissä maissa yhteistyössä sopimusten hallintarakenteiden ja -mekanismien kanssa. Pariisin ilmastopoliittiselle on luotu erityinen läpinäkyvyysjärjestelmä, joka perustuu raportointiin ja arviointiin valtioiden ilmastotoimista ja niiden tasosta ja riittävydestä. Järjestelmä on kansainvälisen oikeuden näkökulmasta tyyppillisesti hyvin valtiokeskeinen, mikä jättää kansalaiset ja heidän osallistumisensa toissijaiseen tai välilliseen, kansallisiin prosesseihin perustuvaan, asemaan. Tämä aiheuttaa legitimitteettihaasteita, jotka ulottuvat yksittäisten valtioiden tasolle saakka.

Hillintätoimet vähentävät päästöjä ja ilmastomuutoksen haitallisia vaikutuksia

Ilmastotieteen keinoin voidaan yhtäältä todentaa jo käytössä olevien päästövähennyskeinojen vaikutuksia ja toisaalta arvioida toimenpiteiden tulevia vaikutuksia niin päästöihin kuin esim. niiden haitallisiin terveysvaikutuksiin. Suomen kansallisia ilmastopolitiikan tavoitteita ja toimia vastustetaan usein sillä argumentilla, että Suomen osuus maailmanlaajuisista kasvihuonekaasupäästöistä on hyvin pieni. Näin tietenkin on, mutta tämä näkökulma jättää huomiotta sen seikan, että Suomen päästöt väkilukuun suhteutettuna (ns. per capita hiilijalanjälki) ovat huomattavan suuret.

Tiedettä voidaan käyttää apuna ilmastopolitiikan hyväksyttävyyden kasvattamisessa. Lisääntynyt ymmärrys Suomen hiilineutraalisuus-tavoitteen ilmastovaikutuksista ja niiden myötä syntyvistä hyödyistä tukevat ja konkretisoivat Suomen ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuutta ja hyväksyttävyyttä.

3 2035Legitimacy-hankkeen tuoma lisäarvo

Ilmastopolitiikan legitimitetin monet kasvot

2025Legitimacy-hanke pyrkii täyttämään tärkeän aukon tämänhetkisessä ilmastoon liittyvässä tutkimuksessa perehtymällä Suomen ilmastopolitiikan legitimitettiin ja hyväksyttävyyteen erityisesti kansalaisten näkökulmasta. Tutkimus selventää eri tapoja ymmärtää ilmastopolitiikan legitimitettiin ja pyrkii ymmärtämään kokonaisvaltaisesti tekijöitä, jotka vaikuttavat Suomen ilmastopolitiikan legitimitettiin. Tähän perustuen hanke kehittää eri tieteenalojen ja lähestymistapojen yhteistyönä määrällisiä ja laadullisia indikaattoreita ilmastopolitiikan legitimitetin arvioimiseen.

Hanke tutkii ja kehittää konkreettisia toimintapolitiikkoja ja toimia, joiden kautta voidaan pyrkiä parantamaan Suomen ilmastopolitiikan legitimitettiin ja tukea yksityisiä kansalaisia ja muita yhteiskunnan toimijoita voidaan tukea hiilineutraalisuus-siirtymän aikana. Hanke myötävaikuttaa omalta osaltaan kestävän ja oikeudenmukaisen ilmastopolitiikan kehittämiseen, vahvistaa ilmastomuutoksen torjuntatoimia ja edistää ymmärrystä siitä, miten ilmastotoimista eniten kuormittuvien toimijoiden asemaa voidaan parantaa.

Tietoa ilmastopolitiikan eriarvoistavista vaikutuksista ja niiden torjuntakeinoista

Ilmastopolitiikalla ja -toimilla arvioidaan usein olevan vaikutuksia tulonjakoon, työllisyyteen ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin. 2035Legitimacy-hanke tuottaa uutta tietoa verrattain korkeiden päästöverojen vaikutuksesta teollisuuden hiilidioksidipäästöihin ja kilpailukykyyn sekä mahdollisista eroista kustannusrasituksessa eri toimialojen ja alueiden välillä. Tutkimus tuottaa uutta tietoa, jolla on merkitystä niin kansainvälisesti kuin Suomen ilmastopolitiikan suunnittelun ja hyväksyttävyyden osalta. Tutkimuksen avulla voidaan tarkentaa päästöverojen ja -maksujen tasoa siten, että ne vastaavat asetettuja päästövähennystavoitteita, sekä suunnitella kompensatiotoimia, joiden avulla voidaan tasata ilmastopolitiikan mahdollista eriarvoistavaa vaikutusta ja siten lisätä toimien legitimitettiin.

Taloustieteellisten näkökulmien lisäksi hankkeessa on aiheeseen yhteiskuntatieteellisen analyysin taso, jossa tutkitaan ilmastotoimien vaikutuksia työllisyyteen ja hyvinvoinnin jakautumiseen yhteiskunnassa. Tärkeänä osatekijänä tässä analyysissä ovat kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen kokemukset ilmastotoimien hyväksyttävyydestä.

Kansalaisten osallistumismahdollisuudet ilmastopolitiikan toteuttamiseen Suomessa

Hanke parantaa ymmärrystä ilmastokansalaisuuden käsitteestä ja sen käytännön toteuttamisesta Suomessa. Tutkimus etsii keinoja tukea ilmastokansalaisuuden syntyä ja toteutumista eli kansalaisten osallistumismahdollisuuksia ilmastopolitiikan eri prosesseissa. Tutkimuksella valotetaan myös sitä, millaisena kansalaisten rooli ilmastoasioissa nähdään toisaalta ruohonjuuritasolla ja toisaalta eri hallinnon tasoilla ja millaisia esteitä nykytilanteessa nähdään olevan eri ilmastopolitiikan prosesseihin osallistumiselle.

Hanke yhdistää ainutlaatuisella tavalla ilmastokansalaisuus-tutkimuksen ja -keskustelun oikeudelliseen tutkimukseen kansalaisten osallistumismahdollisuuksista ympäristöasioissa. Oikeudellisesta näkökulmasta tutkimuksessa keskeisessä asemassa ovat Århusin sopimuksen turvaamat menettelylliset oikeudet (oikeus tietoon, osallistumiseen ja muutoksenhakuun), Suomen perustuslain suojaamat oikeudet ja ympäristön sektorilainsäädäntöön sisältyvät ja suunnitteilla olevat relevantit osallistumisoikeudet, ja näiden kansallinen toimeenpano erityisesti ilmastoasioissa. Suomen hiilineutraalisuustavoitteen tuomat kiristyksiset ilmastotoimiin asettavat nämä menettelylliset oikeudet uusien haasteiden eteen.

Osallistuminen osana ilmastotoimien legitimeettiä EU:n ja kansainvälisellä tasolla

Vaikka kansainvälisellä ja EU-tason ilmastopolitiikalla on käytännössä tärkeä merkitys Suomessa, aiheesta on varsin vähän tutkimusta. Hanke pyrkii täyttämään tätä aukkoa tarkastelemalla ilmastopolitiikan legitimeettiin vaikuttavia tekijöitä kokonaisvaltaisesti, myös ylikansalliset päätöksenteon tasot ja prosessit huomioiden.

EU on keskeinen lähde Suomen ilmastopolitiikan tavoitteille ja toimille. EU:n ilmasto- ja energiapolitiikka on kansalaisten osallistumisen näkökulmasta Århusin sopimuksen alaista aivan niin kuin se on kansallisellakin tasolla sopimukseen liittyneissä maissa. 2035 Legitimacy-hankkeessa tuotetaan tietoa Århusin sopimuksen täytäntöönpanosta EU:ssa etenkin tiedon saatavuuden kannalta. EU:ssa on käynnissä sopimusta koskevan sääntelyn uudistustyö, joten hankkeen tutkimus pystyy kommentoimaan uudistuksen etenemistä tehokkaasti matkan varrella, erityisesti ilmastopolitiikan legitimeetin näkökulmasta. Hanke tuottaa tietoa myös EU-kansalaisaloitteen käyttökelpoisuudesta osallistumisoikeuksien parantamiseksi EU:n ilmasto-oikeudessa ja -politiikassa. Kolmas hankkeen näkökulma liittyy Århusin sopimuksen turvaamien oikeuksien toteutumiseen Unionin tuomioistuinten prosesseissa.

Århusin sopimuksen sääntelyn uudistustyö ei poista kaikkia uhkia siitä, mitä pääsille oikeuksiin EU-ilmasto-oikeudessa on. Hankkeen puitteissa tehdyn tutkimuksen tuottama lisäarvo piilee erityisesti empiirisen tiedon tuottamisessa relevanteista EU-tason soveltamiskäytännöistä. Tätä ei ole aikaisemmin tehty.

Kansainvälisen ilmastopolitiikan legitimeettivaikutukset keskittyvät niin ikään menettelyllisiin käytäntöihin ja oikeuksiin. Hanke tuottaa tietoa erityisesti YK:n ilmastopoliittisen järjestelmän tarjoamista mahdollisuuksista osallistaa kansalaisia ja muita ei-valtiollisia toimijoita. Tämä vertikaalinen vaikuttamisen ja legitimeetin suhde ilmastopolitiikan teon kansainväliseltä tasolta kansalliselle on merkittävä uusi tulokulma ilmasto-oikeuden tutkimukseen. Lisäksi hankkeessa selvitetään mahdollisuuksia parantaa kansainvälisen ilmastopolitiikan legitimeettiä kansallisin keinoin, esimerkiksi tiedonkulkua ja läpinäkyvyyttä vahvistamalla.

Ilmastomallit ilmastopolitiikan hyväksyttävyyden tukena – miten ilmastotiede voi jäsentää keskustelua legitimeetistä

Ilmastopolitiikan legitimeettiä voidaan tukea tai murentaa ilmastotieteellisillä argumenteilla. 2035-hanke pyrkii hyödyntämään ilmastomallinnusta lisäämällä sen kautta ymmärrystä Suomen hiilineutraalisuus-siirtymän ilmastovaikutuksista ja lisähyödyistä. Ilmastomalleilla voidaan vahvistaa kansalaisten tietopohjaa tehdä ilmastoystävällisiä valintoja ja siten tukea siirtymää kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa.

Hankkeen ilmastomallinnusta hyödyntävä tutkimus tuottaa ainutlaatuista tietoa Suomen ilmastopolitiikan eri vaihtoehtojen (skenaarioiden) vaikutuksista ilmastomuutokseen, minkä perusteella voidaan arvioida eri skenaarioiden ilmasto-oikeudenmukaisuutta ja esim. asukaslukuun suhteutettuja päästöjä tai ilmatoriskien kohdentumista Suomeen muihin maihin verrattuna. Hankkeessa selvitetään, miten ilmastomalleista saatua tietoa voidaan hyödyntää vahvistamaan Suomen hiilineutraalisuus-siirtymän legitimizeettiä. Tämä on ainutlaatuista kestävien tulevaisuuspolkujen yhteiskehittämistä, johon osallistuu koko hankekonsortio sidosryhmien kanssa.

4 Hankkeen työkalut lisäarvon tuottamiseksi

Monitieteinen ja korkeatasoinen tutkijayhteisö

2035 Legitimacy-hanke kokoaa yhteen tutkijoita oikeustieteen, taloustieteen, sosiologian ja ilmastomallinnuksen aloilta. Hanke on aidosti poikkitieteellinen ja pyrkii eri tieteenalojen yhteistyöhön ja vuoropuheluun Suomen ilmastopolitiikan legitimizeetti-kysymyksiä tutkittaessa.

Hankkeessa on mukana sekä laajalti kokeneita että tutkijanuran alussa olevia tutkijoita. Tästä, yhdistettynä monitieteiseen tutkimusotteeseen ja yhteiskehittämiseen eri sidosryhmien kanssa, syntyy ainutlaatuinen kokonaisuus sekä tutkimuksen että siihen liittyvän yhteistyön ja vuorovaikutuksen kannalta. Hankkeen tutkijat ovat aiemmin julkaisseet mm. kansainvälisen oikeuden ja ilmasto-oikeuden legitimizeetistä ja oikeudenmukaisuudesta, ilmastopolitiikan kilpailukyky- ja työllisyysvaikutuksista, ilmastokansalaisuudesta, EU-oikeuden ja kansainvälisten ilmastoneuvottelujen läpinäkyvyydestä ja yleisön osallistumismahdollisuuksista sekä useiden päästökehitysskenaarioiden, joita vastaavat erilaiset politiikka-skenaariot, ilmasto- ja terveysvaikutuksista ilmastomallien perusteella.

2035 Legitimacy-hanke rakentuu monitieteisille ja tieteidenvälisille tutkimuskysymyksille. Esimerkiksi taloustieteilijät ja sosiologit tekevät yhteistä empiiristä tutkimusta yhdistämällä taloustieteellisiä ja kyselytutkimuksen metodeja tutkiessaan ilmastotoimien hyväksyttävyyttä eri toimijoiden keskuudessa. Oikeustieteiden puolella kansallisen, eurooppalaisen ja kansainvälisen oikeuden tutkijat yhdistävät asiantuntemuksensa tutkiakseen "law in action" eli esim. miten kansalaisia ja sidosryhmiä osallistetaan ilmastopolitiikan tekemiseen eri tasoilla, ottaen lähtökohdaksi Århusin sopimuksen periaatteet.

Koko hankekonsortio osallistuu prosessiin, jossa luodaan ilmastopolitiikan eri toteuttamisvaihtoehtoihin pohjautuvia skenaarioita, joita mallinnetaan ilmastotieteen keinoin sen selville saamiseksi, mitä eri toimintapolitiikat tarkoittaisivat ilmaston tilan ja ilmastomuutoksen aiheuttamien, erityisesti terveyteen liittyvien, haittavaikutusten kannalta.

Instituutorajat ylittävä yhteistyö

2035 Legitimacy-hanke tuo yhteistyöhön kolme yliopistoa ja kolme tutkimuslaitosta. Ne eivät tee hankkeen alaista tutkimusta omissa silloissaan vaan kiinteässä mutta samalla joustavassa yhteistyössä keskenään. Hankkeen tutkimustyö on organisoitu useaan työpakettiin, joissa kaikissa tutkimusta tehdään yhdessä instituutioiden rajat ylittäen. Useimmissa työpaketeissa on mukana tutkijoita useammasta kuin yhdestä organisaatiosta. Lisäksi tutkimuksellinen yhteistyö ei toteudu ainoastaan työpakettien sisällä vaan myös niiden välillä eri tutkijoiden ja instituutioiden kesken.

Konkreettisia tapoja instituutorajat ylittävään tutkimusyhteistyöhön hankkeen puitteissa ovat mm. yhteiset tutkimuskysymykset, yhteisten aineistojen käyttö ja työpakettien rajat ylittävät hankkeen sisäiset tapaamiset tutkimuksen suunnittelemiseksi ja synergioiden, yhteisten ideoiden ja uusien näkökulmien löytämiseksi.

Myöhemmässä vaiheessa hanke tulee edistämään erityisesti tutkijoiden yhteiskirjoittamista esim. työpajojen muodossa sekä yhteisesti laadittavien hankkeen johtopäätösten ja tärkeimpien politiikkaviestien luomista.

Vahva vuorovaikutus eri toimijoiden ja yhteiskunnan sektorien kanssa

2035 Legitimacy-hanke panostaa merkittävästi vuorovaikutukseen eri sidosryhmien ja yhteiskunnan sektorien kanssa. Hankkeessa hyödynnetään mukana olevien tutkijoiden ja instituutioiden laajoja, jo olemassa olevia verkostoja eri aloilla, mutta panostetaan samalla myös uusien yhteistyökumppanien osallistamiseen hankkeeseen.

Hankkeeseen sitoutui jo hakemusvaiheessa lukuisia merkittäviä kotimaisia ja ulkomaisia yhteistyökumppaneita.

Hankkeelle on nimetty kokenut ja monitieteinen ohjausryhmä, jossa on jäsenenä sekä kotimaisia että ulkomaisia asiantuntijoita. Ohjausryhmän jäsenet edustavat monipuolisesti hankkeen kannalta relevanttia tutkimusta, hallintoa ja kolmannen sektorin toimijoita eli mukana on yliopistoja ja tutkimuslaitoksia, kotimaisia ministeriöitä ja järjestöjä. Ohjausryhmän yksi keskeinen tehtävä on auttaa varmistamaan hankkeen korkeatasoinen tieteellinen ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Tätä edesauttavat ryhmän säännölliset kokoukset, mahdollisuus tutkimuskysymysten ja -tulosten kommentointiin sekä suoritettava hankkeen keskivaiheen arviointi.

Hanke hyödyntää vuorovaikutuksessaan lukuisia eri tapoja, kanavia ja alustoja. Hankkeesta ja sen tuloksista viestitään tieteellisillä foorumeilla (tieteelliset julkaisut, esitelmät, tilaisuudet) avoimen julkaisemisen periaatteita mahdollisimman pitkälle noudattaen. Erityisesti yhteiskunnan eri toimijoiden ja kansalaisten suuntaan hanke viestii tuottamalla mm. napakoita ja yleistajuisia politiikkapapereita, blogikirjoituksia ja lehdistötiedotteita sekä järjestämällä erityyppisiä tilaisuuksia sekä osallistamalla muiden järjestämiin hankkeen kannalta relevantteihin tilaisuuksiin (seminaarit, webinaarit, työpajat yms.), erityisesti pohjautuen hyvin käynnistyneeseen yhteistyöhön CLIMATE-ohjelman muiden hankkeiden kanssa. Hankkeelle luodaan kevään aikana kattavat verkkosivut ja oma visuaalinen ilme. Lisäksi hanke tulee olemaan aktiivinen sosiaalisessa mediassa, erityisesti Twitter-keskusteluissa.

Vuorovaikutuksen tavoitteena on koko hankkeen elinkaaren ajan paitsi viestiä hankkeesta ulospäin niin myös aktiivisesti osallistaa eri toimijoita hankkeeseen. Eri vuorovaikutustapojen kautta sidosryhmät ja yhteistyökumppanit, ja usein muutkin kiinnostuneet, saavat tilaisuuksia osallistua hankkeen piirissä käytävään keskusteluun. Tämä tarkoittaa osallistumista soveltuvin osin hankkeen tutkimuskysymysten määrittelyyn, tutkimusideoiden kehittelyyn, tiedon ja kokemusten jakamiseen, tutkimustulosten analysoimiseen ja kommentoimiseen sekä niiden muuntamiseen kohti poliittisia linjauksia ja päätöksiä. Hanke hyödyntää ja kehittää toimintansa aikana erilaisia yhteiskehittämisen metodeja, joita tullaan käyttämään sekä hankkeen sisällä että osana säännöllistä vuorovaikutusta eri toimijoiden ja yhteiskunnan sektoreiden kanssa.

Kansainvälinen vuorovaikutus

Suomen hiilineutraalisuus-siirtymä herättää laajaa kiinnostusta maamme rajojen ulkopuolella. Monet maat ja kansainväliset toimijat ovat kiinnostuneita Suomen kokemuksista ja opeista siitä, miten kaltaisemme demokraattinen yhteiskunta ja pohjoismainen hyvinvointivaltio kykenee toteuttamaan oikeudenmukaisen siirtymän hiilineutraaliksi valtioksi.

2035 Legitimacy-hanke toteuttaa kansanvälistä vuorovaikutusta lukuisilla tavoilla. Hanke viestii ja vuorovaikuttaa laajalle pohjoismaiselle, eurooppalaiselle ja globaalille yleisölle tarjoten mahdollisuuksia

kokemusten vaihdolle, monenkeskiselle oppimiselle ja Suomessa käytävien keskustelujen aiheiden laajemmalle kommentoinnille. Käytännön tasolla hankkeen tutkijat toteuttavat tutkimusvierailuja ulkomaisiin kohteisiin, esittelevät hanketta ja tutkimustaan kansainvälissä tilaisuuksissa ja julkaisevat ja keskustelevat kansainvälisillä foorumeilla. Hankkeella on lukuisa joukko kansainvälisiä yhteistyökumppaneita, ml. ohjausryhmän jäseniä, joita osallistetaan aktiivisesti hankkeeseen. Hanke myös suunnittelee sidosryhmätilaisuuksien järjestämistä Brysselissä paikallisen kumppanin tuella.